

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (TRETIA KOMORA)
Z 5. MÁJA 1983

(Jazyk konania: taliančina)

Paola Piscitello

proti

Istituto Nazionale della Previdenza Sociale (INPS)

(Návrh na začatie konania o prejudiciálnej otázke od talianskeho Corte di Cassazione)

(Sociálne zabezpečenie – Sociálny dôchodok – Presun)

Vec 139/82

1. *Sociálne zabezpečenie migrujúcich pracovníkov - Právne predpisy Spoločenstva - Oblasť uplatňovania rationae materiae - Dávky zahrnuté a dávky vylúčené - Rozlíšenie*
(Nariadenie (EHS) č. 1408/71 Rady, článok 4)
2. *Sociálne zabezpečenie migrujúcich pracovníkov - Právne predpisy Spoločenstva - Oblasť uplatňovania rationae materiae - Sociálny dôchodok - Zahrnutie - Podmienky*
(Zmluva o EHS, článok 51; nariadenie (EHS) č. 1408/71 Rady, článok 4 ods. 4)
3. *Sociálne zabezpečenie migrujúcich pracovníkov - Dávky - Podmienky bydliska - Upustenie - Uplatnenie na sociálne dôchodky, ktoré môžu byť stotožnené s dávkami v starobe*
(Nariadenie (EHS) č. 1408/71 Rady, článok 4 ods. 1 písm. c) a článok 10 ods. 1, prvý pododsek)

Vo veci 139/82,

ktorej predmetom je NÁVRH predložený Súdnemu dvoru podľa článku 177 Zmluvy o EHS zo strany talianskeho Corte di Cassazione (Kasačný súd), ktorým navrhuje, vo vzťahu ku konaniu pred vnútroštátnym súdom, medzi

PAOLA PISCITELLO

a

ISTITUTO NAZIONALE DELLA PREVIDENZA SOCIALE (INPS) (Národná inštitúcia sociálneho zabezpečenia)

aby rozhodol o prejudiciálnej otázke týkajúcej sa výkladu nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71 Rady zo 14. júna 1971 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov a ich rodiny, ktorí sa pohybujú v rámci Spoločenstva (Ú. v. ES L 149, s. 2),

SÚDNY DVOR (tretia komora)

v zložení: predseda komory: U. Everling, sudcovia: Lord Mackenzie Stuart a Y. Galmot,
generálny advokát: G. F. Mancini,
tajomník: P. Heim,

vyhlásil tento

ROZSUDOK

Skutkový stav a otázky

Skutkový stav veci, konanie a písomné pripomienky predložené podľa článku 20 Protokolu o štatúte Súdneho dvora EHS možno zhrnúť takto:

I – Skutkový stav a písomné konanie

Od 1. januára 1973 pani Paola Piscitello, talianska štátna príslušníčka, poberala dávku sociálnej pomoci, všeobecne známu ako „pensione sociale“, ustanovenú v článku 26 zákona č. 153 z 30. apríla 1969.

Na základe tohto ustanovenia každý občan Talianska, ktorý má 65 rokov, má bydlisko na území štátu a ktorého príjem zo všetkých zdrojov je nižší ako minimálny príjem ustanovený zákonom, získa sociálny dôchodok.

Dňa 25. februára 1976 regionálna kancelária Associazione Cristiana dei Lavoratori Italiani, (Kresťanské združenie talianskych pracujúcich) Liège, informovala Istituto Nazionale della Previdenza Sociale (ďalej len „inštitúcia“), že žalobkyňa v hlavnom konaní zmenila 1. augusta 1975 svoje bydlisko a žije v Belgicku so svojim rodinným príslušníkom.

Rozhodnutím oznámeným žalobkyni 26. júna 1976 ju inštitúcia informovala, že jej bol odňatý sociálny dôchodok s účinnosťou od 1. augusta 1975.

Pani Piscitello napadla toto rozhodnutie pred Pretura (Magistrátny súd), Enna, a následne

sa odvolala na Tribunale di Enna (Okresný súd, Enna), ale jej žiadosť bola v oboch prípadoch zamietnutá.

Vo svojom odvolaní na Corte di Cassazione proti rozhodnutiu Tribunale di Enna žalobkyňa tvrdila, že podmienky uplatniteľné na sociálny dôchodok, ustanovené v článku 26 vyššie uvedeného talianskeho zákona, podliehali ustanoveniam článku 10 nariadenia č. 1408/71 Rady zo 14. júna 1971, ktoré sa týka upustenia od podmienok bydliska, aj keď dávka bola nepríspevková.

Uznesením zo 14. januára 1982 sa Corte di Cassazione rozhodol predložiť Súdnu dvor na rozhodnutie o prejudiciálnej otázke túto otázku:

„Vzhľadom na ‘upustenie od podmienok bydliska’, ustanovené v článku 10 nariadenia č. 1408/71 Rady zo 14. júna 1971, musia byť ustanovenia článku 26 zákona č. 153 z 30. apríla 1969 v tom zmysle, že poskytnutie a poberanie sociálneho dôchodku, ustanoveného v tomto článku, je podmienené bydliskom talianskeho štátneho príslušníka v rámci štátneho územia, považované za porušené, a preto môže byť tento dôchodok zastavený alebo odňatý z dôvodu skutočnosti, že príjemca presunul svoje bydlisko na územie iného členského štátu, so zreteľom na skutočnosť, že na jednej strane sa dôchodok poskytuje formou pomoci (porovnaj s rozsudkom č. 157 Corte Costituzionale (Ústavný súd) z 15. decembra 1980) a na druhej strane, že je ho možné klasifikovať ako dávku v starobe, so zohľadnením ustanovení článku 4 ods. 1 nariadenia č. 1408/71 Rady, podľa ktorých sa toto nariadenie ‘vzťahuje na všetky právne predpisy, ktoré sa týkajú týchto častí sociálneho zabezpečenia: ... dávky v starobe?’“

Uznesenie o predložení návrhu na začatie konania o prejudiciálnej otázke prijala kancelária Súdneho dvora 30. apríla 1982.

V súlade s článkom 20 Protokolu o štatúte Súdneho dvora EHS, písomné pripomienky predložili: žalobkyňa v hlavnom konaní Paola Piscitello, v zastúpení: Ugo Novelli, advokát s právom vystupovať pred Corte di Cassazione, inštitúcia, v zastúpení: Ruggero Ravenna, jej predseda, talianska vláda, v zastúpení: Pier Giorgio Ferri, Avvocato dello Stato, Spojené kráľovstvo, v zastúpení: G. Dagtoglou, z Treasury Solicitor's Department, splnomocnený zástupca, za právnej pomoci: Henry Knorpel, solicitor na oddelení zdravia a sociálneho zabezpečenia, a Komisia Európskych spoločenských, v zastúpení: Oreste Montalto, člen jej právneho oddelenia, splnomocnený zástupca.

Po vypočutí správy sudcu-spravodajcu a názorov generálneho advokáta, sa Súdny dvor rozhodol, podľa článku 21 štatútu Súdneho dvora a článku 45 rokovacieho poriadku, viesť prípravné vyšetrovanie.

Listom zo 16. decembra 1982 tajomník vyzval účastníkov hlavného konania, aby do 11. januára 1983 zodpovedali niekoľko otázok položených Súdny dvorom.

Pani Piscitello boli položené tieto otázky:

1. Vykonávala akúkoľvek zárobkovú činnosť a bola poistená v systéme sociálneho zabezpečenia pred poskytnutím sociálneho dôchodku?

2. Bola vdovou po migrujúcom pracovníkovi (článok 2 nariadenia č. 1408/71 zo 14. júna 1971 (Ú. v. ES L 149, s. 2))?

3. Bola v Belgicku závislá od svojho rodinného príslušníka (článok 2 uvedeného nariadenia č. 1408/71 a článok 10 nariadenia č. 1612/68 z 15. októbra 1968 (Ú. v. ES L 257, s. 2))?

Inštitúcia bola požiadaná o zodpovedanie tejto otázky:

Boli pani Paola Piscitello okrem sociálneho dôchodku poskytované aj iné dávky? Ak áno, aké dávky?

Odpovede inštitúcie a žalobkyne prijal Súdny dvor 13. a 20. januára 1983 v tomto poradí.

V súlade s článkom 95 ods. 1 a 2 rokovacieho poriadku Súdny dvor pridelil uznesením z 15. decembra 1982 vec tretej komore.

II – Súhrn písomných pripomienok predložených Súdnemu dvoru

Podľa *žalobkyne* skutočnosť, že sociálny dôchodok, ustanovený v článku 26 talianskeho zákona č. 153 z 30. apríla 1969, sa vypláca aj v tom prípade, keď príjemca nebol zamestnaný, nemá vplyv na charakter dávky. Pokiaľ je sociálny dôchodok splatný zo strany inštitúcie všetkým občanom nad 60 rokov, ktorých príjem je nedostatočný, je povinnou dávkou. Taktiež si myslí, že upustenie od podmienok bydliska, ustanovené v článku 10 nariadenia Rady č. 1408/71 sa uplatňuje na tento prípad a v dôsledku toho nie je podmienka bydliska obsiahnutá v článku 26 uvedeného talianskeho zákona účinná.

Inštitúcia má za to, že pravidlá Spoločenstva sa neuplatňujú na tento prípad a následne návrh na začatie konania o prejudiciálnej otázke od Corte di Cassazione nie je ani odôvodnený, ani prípustný.

Podľa inštitúcie je nevyhnutné, vo vzťahu k dávkam sociálneho zabezpečenia, rozlišovať medzi tými dávkami, ako je napríklad predmetný sociálny dôchodok, ktoré sú poskytované v rámci systému sociálnej *pomoci*, a tými, ktoré sú vyplácané na základe sociálneho *poistenia*.

Prvá kategória dávok sociálneho zabezpečenia, ktorá zahŕňa predmetný sociálny dôchodok, spadá do rozsahu pôsobnosti prvého odseku článku 38 Ústavy. Podľa tohto ustanovenia, základom systému sociálnej pomoci je povinnosť kolektívnej zodpovednosti plnená štátom v prospech tých jeho starších občanov, ktorí nemajú nárok na starobný dôchodok vyplácaný poisteným pracovníkom (Corte Costituzionale, rozsudok č. 157 z 15. decembra 1980).

Druhá kategória dávky sociálneho zabezpečenia, ktorá spadá do rozsahu pôsobnosti druhého odseku článku 38 Ústavy, odráža povinnosť vzájomnej pomoci, ktorú rôznym skupinám ukladá systém povinného poistenia (Corte Costituzionale, rozsudok č. 85 z 26. júla 1979).

Inštitúcia má za to, že sociálny dôchodok nespadá pod zmysel, účel, podmienky a ciele Rímskej zmluvy a vykonávacie právne predpisy Spoločenstva.

Podľa inštitúcie sa nariadenie č. 1408/71 zo 14. júna 1971, ktoré sa uplatňuje len na zamestnancov a ich rodiny, ktorí sa pohybujú v rámci Spoločenstva, týka výhradne povinného sociálneho poistenia založeného na platenom zamestnaní. Preto predmetný sociálny dôchodok nemožno porovnávať s dávkami v starobe uvedenými v článku 4 ods. 1 písm. c) tohto nariadenia.

Podľa jej názoru sa článok 10 nariadenia č. 1408/71, ktorý sa týka upustenia od podmienok bydliska, nemôže uplatniť na dôchodkové dávky vyplývajúce zo systému sociálnej pomoci vzhľadom na skutočnosť, že toto nariadenie sa uplatňuje *ratione personae et materiae*.

Inštitúcia, odvolávajúca sa predovšetkým na rozsudok Súdneho dvora zo 16. mája 1979, FNROM/Mura (vec 236/78, Zb. rozh. ESD s. 1819) má navyše za to, že na pravidlá Spoločenstva sa nemožno v predloženej veci odvolávať, keďže sociálny dôchodok nebola získaný a nemôže sa pokračovať v jeho poskytovaní na základe týchto pravidiel.

Podľa *talianskej vlády* otázka, ktorú predložil Corte di Cassazione, vyžaduje preskúmanie charakteru predmetného sociálneho dôchodku, aby sa tak mohlo určiť, či spadá alebo nespadá do rozsahu pôsobnosti nariadenia č. 1408/71.

Talianska vláda uvádza, že na základe článku 26 zákona č. 153 z 30. apríla 1969 sa sociálny dôchodok poskytuje automaticky každej staršej osobe, ktorá nepoberá žiadnu inú dávku sociálnej pomoci alebo sociálneho zabezpečenia a ktorá na základe svojho zdaniteľného príjmu nemá dostatočné prostriedky na zabezpečenie svojich životných potrieb. Dávka sa udeľuje bez ohľadu na to, či bol príjemca predtým v platenom zamestnaní alebo bol závislý na zamestnanej osobe. Taktiež ak príjemca poberá príjem vyšší ako je minimum stanovené zákonom, suma sociálneho dôchodku sa primerane zníži.

Talianska vláda má za to, že vzhľadom na charakter predmetného sociálneho dôchodku, riešenie prijaté Súdny dvorom v rozsudku z 9. októbra 1974 (Caisse régionale d'assurance maladie de Paris/Biason, vec 24/74, Zb. rozh. ESD s. 999) by sa nemalo vzťahovať na predloženú vec, keďže ten prípad sa zaoberal doplnkovým prídavkom vyplácaným osobe, ktorá mala nárok na invalidný dôchodok na základe jej zamestnania.

Podľa *talianskej vlády* je z ustanovení nariadenia č. 1408/71, ktoré identifikujú predmet nariadenia a osoby, na ktoré sa uplatňuje, zrejme, že sa týka dávok sociálneho zabezpečenia poskytovaných členskými štátmi ich štátnym príslušníkom na základe skutočnosti, že sú zamestnané osoby alebo rodinní príslušníci zamestnaných osôb v zmysle článkov 1 a 2 tohto nariadenia. Podľa jej názoru je nevyhnutné rozlišovať medzi tými dávkami sociálneho zabezpečenia uvedenými v článku 4 nariadenia č. 1408/71 a dávkami sociálnej pomoci pre staršie osoby, z dôvodu ich rozdielnych funkcií a rozdielnych podmienok pre ich udelenie.

Z pohľadu *Spojeného kráľovstva* sa otázka, ktorú formuloval Corte di Cassazione, týka

priamo účinku článkov 4 a 10 nariadenia č. 1408/71 na článok 26 talianskeho zákona č. 153 z 30. apríla 1969.

Spojené kráľovstvo uvádza, že pokiaľ podľa ustálenej judikatúry Súdny dvor nemá právomoc vyjadriť sa k ustanoveniu vnútroštátneho práva s ohľadom na pravidlá Spoločenstva, môže poskytnúť vnútroštátnemu súdu časti výkladu závislé od práva Spoločenstva, ktoré môže využiť pri hodnotení účinkov takéhoto ustanovenia. Preto má Spojené kráľovstvo za to, že by bolo prospešné, keby Súdny dvor na jednej strane definoval kritériá, podľa ktorých by sa stanovilo, či minimálny príjem pre staršie osoby predstavuje dávku v starobe spadajúcu pod článok 4 ods. 1 písm. c) nariadenia č. 1408/71 alebo dávku sociálnej pomoci spadajúcu mimo rozsahu pôsobnosti tohto nariadenia na základe jeho článku 4 ods. 4, a na druhej strane uviedol, za akých okolností tento minimálny príjem podlieha upusteniu od podmienok bydliska, ktoré ustanovuje článok 10 nariadenia č. 1408/71.

Podľa Spojeného kráľovstva Súdny dvor vždy uznal, že právne predpisy, ktoré sa týkajú dávok sociálneho zabezpečenia a dávok sociálnej pomoci, nesmú byť podriadené žiadnej všeobecnej klasifikácii s ohľadom na ustanovenia práva Spoločenstva.

Podľa judikatúry Súdneho dvora dávky sociálnej pomoci spadajú pod oblasť uplatňovania pravidiel Spoločenstva na jednej strane vtedy, ak o dávku požiada migrujúci pracovník na doplnenie dávok sociálneho zabezpečenia, na ktoré má nárok ako zamestnaná osoba (rozsudok z 22. júna 1972, Frilli/Belgicko, vec 1/72, Zb. rozh. ESD s. 457; rozsudok z 28. mája 1974, Callemeyn/Belgicko, 187/73, Zb. rozh. ESD s. 553; uvedený rozsudok z 9. októbra 1974, Caisse régionale d'assurance maladie de Paris/Biason, 24/74), a na druhej strane, ak poskytnutie dávky zo strany orgánov členského štátu rodinnému príslušníkovi migrujúceho pracovníka pomôže ochrániť slobodu tohto pracovníka pracovať v tomto členskom štáte (rozsudok z 13. novembra 1974, Costa/Belgicko, C-39/74, Zb. rozh. ESD s. 1251; rozsudok zo 17. júna 1975, Manželia F./Belgicko 7/75, Zb. rozh. ESD s. 679; rozsudok zo 7. decembra 1976, Inzirillo/Caisse d'allocations familiales de l'arrondissement de Lyon, 63/76, Zb. rozh. ESD s. 2057).

Podľa Spojeného kráľovstva Corte di Cassazione neposkytol všetky informácie potrebné na rozhodnutie, či sociálny dôchodok tvorí súčasť systému sociálnej pomoci alebo systému poistenia pre zamestnané osoby. Spojené kráľovstvo napriek tomu zdôrazňuje, že na poskytnutie predmetnej dávky sa musia splniť cieľové podmienky a že takéto poskytnutie nezávisí od hodnotenia určitej situácie žiadateľa, ktoré umožní príslušnému úradu rozlíšiť výšku dávky podľa potrieb a zdrojov žiadateľa.

Podľa názoru Spojeného kráľovstva, ak sa má sociálny dôchodok považovať za súčasť časti sociálneho zabezpečenia spadajúcej pod článok 4 ods. 1 nariadenia č. 1408/71, predstavuje výslovne dávku v starobe v zmysle článku 4 ods. 1 písm. c), pretože podmienkou nároku, ustanovenou talianskym zákonom, je dosiahnutie veku 65 rokov.

Spojené kráľovstvo zdôrazňuje, že v bodoch 20 a 21 rozsudku Súdneho dvora z 22. júna 1972 v uvedenej veci Frilli sa uvádza, že napriek ťažkostiam, ktoré môžu vzniknúť,

pokiaľ ide o pravidlá Spoločenstva, v dôsledku uplatňovania všeobecných systémov sociálnej ochrany, ktorých cieľom je chrániť súčasne zamestnané osoby, na ktoré sa ako na také vzťahuje sociálne zabezpečenie, a osoby, na ktoré sa nevzťahuje, a ktoré sú založené na podmienkach štátnej príslušnosti a bydliska, môžu sa riešiť len ako celok v kontexte legislatívneho opatrenia prijatého Spoločenstvom, napriek tomu táto skutočnosť nemôže negatívne ovplyvniť právo a povinnosť súdov a tribunálov zabezpečiť, aby migrujúci pracovníci získali ochranu podľa princípov sociálnej legislatívy Spoločenstva bez toho, aby sa týmto porušili systémy vytvorené danými vnútroštátnymi právnymi predpismi.

Súdny dvor vykladal článok 10 nariadenia č. 1408/71 z hľadiska týchto princípov, keď uviedol vo svojom rozsudku z 9. októbra 1974 v uvedenej veci BIASON, že osoba s nárokom na invalidný dôchodok, ktorej sa vypláca doplnkový prídavok v jednom členskom štáte, je oprávnená pokračovať v poberaní takéhoto prídavku, ak presunie svoje bydlisko do iného členského štátu, za podmienky, že takýto prídavok spadá do oblasti uplatňovania pravidiel Spoločenstva, dokonca aj vtedy, ak je doplnkový prídavok obmedzený vnútroštátnou legislatívou na osoby s bydliskom v rámci štátneho územia.

Spojené kráľovstvo uvádza, že súhlasí s názorom generálneho advokáta, vyjadrenom v uvedenej veci BIASON, že možno pravdepodobne vyvodiť „prinajmenšom, že sa nemôže pochybovať o *všeobecnom* uplatnení možnosti vývozu ustanovenej v článkoch 10 nariadení Spoločenstva č. 3 a č. 1408/71 na *všetky prípady* doplnkových platieb sociálneho zabezpečenia alebo garantovaných minimálnych príjmov“.

Podľa názoru Spojeného kráľovstva možno z preskúmania ustanovení práva Spoločenstva a z jurisprudencie Súdneho dvora odvodiť tri princípy.

Po prvé, článok 10 patrí do rámca článku 51 Zmluvy o EHS a má zabezpečiť, aby migrujúci pracovník a od neho závislé osoby neboli pripravení o plody jeho práce z dôvodu zmeny bydliska do iného členského štátu.

Po druhé, nezdá sa byť potrebné rozhodnúť o otázke, či žalobkyňa v hlavnom konaní môže naďalej získavať minimálny príjem, ak presunie svoje bydlisko do druhého členského štátu na základe výkladu článku 10 nariadenia č. 1408/71. Toto právo je zaručené, podľa rozsudkov Súdneho dvora v uvedených veciach 187/73, Callemeyn/Belgicko, a 63/76, Inzirillo/Caisse d'allocations familiales de l'arrondissement de Lyon, článkom 3 ods. 1 nariadenia č. 1408/71 a článkom 7 nariadenia Rady č. 1612/68 z 15. októbra 1968 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Spoločenstva. Toto právo je tiež chránené predovšetkým Európskym dohovorom o sociálnej a zdravotnej pomoci z 11. decembra 1953, ktorý ratifikovali všetky členské štáty.

Po tretie, Spojené kráľovstvo uvádza, že pokus zaviesť princíp exportovateľnosti na dávky sociálnej pomoci by spôsobil narušenie systému vytvoreného vnútroštátnymi právnymi predpismi rôznych členských štátov, pri neexistencii mechanizmov Spoločenstva vytvorených osobitne na hodnotenie príjmov v inom členskom štáte a rozdelenie nákladov medzi zahrnuté členské štáty.

Z rôznych uvedených dôvodov má Spojené kráľovstvo za to, že predmetný sociálny dôchodok by sa nemal rozšíriť mimo týchto prípadov, v ktorých vnútroštátne právo udeľuje zamestnaným (a dnes aj samostatne zárobkovo činným) osobám a ich rodinným príslušníkom právo na dávky, ktoré predstavujú doplnenie iných dávok podľa právnych predpisov toho istého členského štátu, ktoré samotné sú exportovateľné podľa článku 10 nariadenia č. 1408/71.

Komisia uvádza, že začala s prípravou nového nariadenia týkajúceho sa koordinácie zmiešaných nepríspevkových dávok. Práca vykonávaná Správnou komisiou Európskych spoločenstiev pre sociálne zabezpečenie pre migrujúcich pracovníkov vychádza z memoranda z 24. marca 1981, pripraveného Medzinárodným úradom práce na žiadosť Komisie. V tomto memorande Medzinárodný úrad práce zdôraznil zostatkovú povahu navrhovaného systému koordinácie, keďže nariadenie č. 1408/71 sa už uplatňuje na určité nepríspevkové dávky.

Podľa Komisie väčšina členov Správnej komisie prikláňa k názoru, že ak po získaní nároku na nepríspevkovú dávku príjemca opustil územie členského štátu, ktorý mal túto dávku vyplácať, nespĺňa naďalej podmienky pre nárok na danú dávku, ale mal by mať nárok na zodpovedajúce dávky podľa právnych predpisov členského štátu, na ktorého územie presunul svoje bydlisko.

Podľa Komisie tieto predbežné pripomienky nesmú ovplyvniť odpoveď, ktorú navrhuje, aby bola daná Corte di Cassazione na základe v súčasnosti platného práva Spoločenstva.

Kvôli zvýšeniu jasnosti svojich pripomienok Komisia rozdelila otázku predloženú Súdnu dvoru na tri časti.

S odvolaním sa predovšetkým na otázku, či predmetný sociálny dôchodok je dávkou sociálneho zabezpečenia v zmysle článku 51 Zmluvy a nariadenia č. 1408/71, Komisia uvádza, že táto dávka nie je podstatne odlišná od iných zmiešaných nepríspevkových dávok, spadajúcich podľa rozhodnutia Súdneho dvora do oblasti uplatňovania pravidiel Spoločenstva. Okrem prípadov uvedených Spojeným kráľovstvom Komisia uvádza rozsudok z 12. júla 1979, Toia/CRAM (237/78, Zb. rozh. ESD s. 2645).

Komisia upozorňuje na názor vyjadrený Súdny dvorom v uvedených veciach 1/72, 187/73, 24/74 a 39/74:

„Aj keď sa môže zdať žiaduce, z hľadiska uplatňovania nariadenia, rozlišovať medzi právnymi predpismi týkajúcimi sa sociálneho zabezpečenia a pomoci ..., nemožno vylúčiť možnosť, že z dôvodu osôb, na ktoré sa vzťahujú, svojich cieľov a spôsobu uplatňovania, právne predpisy môžu v rovnakom čase spadať do oboch kategórií a teda nepodliehať žiadnej všeobecnej klasifikácii.“

Komisia zdôrazňuje, že v bode 14 svojho rozsudku v uvedenej veci 1/72, ktorý sa opakuje v podobnom znení v uvedených veciach 187/73, 39/74 a 7/75, Súdny dvor uviedol:

„Aj keď na základe určitých svojich znakov vnútroštátne právne predpisy

pre garantovaný príjem majú istú príbuznosť so sociálnou pomocou ..., napriek tomu sa podobajú na sociálne zabezpečenie, pretože toto nestanovuje zvažovanie každého individuálneho prípadu, čo je charakteristické pre pomoc, a udeľuje príjemcom právne definované postavenie, poskytujúc im nárok na dávku, ktorá je obdobná starobnému dôchodku uvedenému v článku 2 nariadenia č. 3.“

Podľa Komisie z týchto vyhlásení vyplýva, že taliansky sociálny dôchodok sa má považovať za dávku v starobe v zmysle článku 4 ods. 1 písm. c) nariadenia č. 1408/71. Komisia si myslí, že opomenutie talianskej vlády urobiť vyhlásenie ustanovené v článku 5 tohto nariadenia nemôže odôvodniť vylúčenie tejto dávky zo špecifickej oblasti uplatňovania tohto ustanovenia.

Druhá otázka zvažovaná Komisiou je, či sa nariadenie č. 1408/71 uplatňuje na žalobkyňu ako na zamestnanú osobu alebo ako na rodinného príslušníka migrujúceho pracovníka.

Komisia uvádza, že z jej pohľadu príjemca talianskeho sociálneho dôchodku nie je pracovníkom, pokiaľ je táto dávka udelená len v prípade absencie iného príjmu, t.j. normálneho dôchodku zo sociálneho zabezpečenia.

Komisia zdôrazňuje, že na základe článku 1 písm. f) pojem „rodinný príslušník“ znamená akúkoľvek osobu definovanú alebo uznanú za rodinného príslušníka „právnymi predpismi, na základe ktorých sa poskytujú dávky ...; v prípade, kedy však uvedené právne predpisy považujú za rodinného príslušníka alebo člena domácnosti len osobu, ktorá žije v spoločnej domácnosti s pracovníkom, táto podmienka sa považuje za splnenú, ak je dotknutá osoba závislá najmä na tomto pracovníkovi“.

Komisia uvádza, že taliansky sociálny dôchodok je založený na subjektívnom práve štátneho príslušníka, ktorý spĺňa podmienky stanovené v zákone č. 153 z 30. apríla 1969, ktorý sa nezmieňuje o pojme rodinného príslušníka.

Podľa Komisie, ktorá sa odvoláva na bod 13 rozsudku v uvedenej veci 63/76, pojem rodinného príslušníka, v zmysle nariadenia č. 1408/71, sa musí vykladať z hľadiska piateho úvodného ustanovenia v preambule tohto nariadenia a z hľadiska článku 10 ods. 1 písm. a) a b) nariadenia č. 1612/68 zo 16. októbra 1968 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Spoločenstva, s týmito ustanoveniami:

„(1) Spolu s pracovníkom, ktorý je štátnym príslušníkom jedného členského štátu a je zamestnaný na území iného členského štátu, majú bez ohľadu na svoju štátnu príslušnosť právo usadiť sa:

(a) jeho manželka/jej manžel a potomkovia, ak majú menej ako 21 rokov alebo sú závislými osobami,

(b) závislí príbuzní pracovníka/pracovníčky a jeho manželky/manžela vo vzostupnej línii.“

So záverom, že nariadenie č. 1408/71 sa uplatňuje *ratione materiae* na taliansky sociálny dôchodok a *ratione personae* na pani Piscitello, Komisia uvažuje, na treťom mieste, či

článok 10 tohto nariadenia umožnil žalobkyni pokračovať v prijímaní predmetnej dávky v Belgicku.

Komisia uvádza, že princíp „exportovateľnosti“ dávok sociálnej pomoci môže spôsobiť značné ťažkosti, spojené napríklad s hodnotením finančného postavenia žiadateľa s bydliskom v inom členskom štáte, možnosťou vziať do úvahy alimentáciu povinnosť alebo dedičské dávky a s rozdelením povinností v niektorých prípadoch medzi vyplácajúcimi inštitúciami v krajine pôvodu a v krajine bydliska.

Napriek tomu má Komisia za to, že v záujme zodpovedania predložených otázok je nevyhnutné odkázať na zdôvodnenie Súdneho dvora v rozsudku uvedenej veci *Biason* vo vzťahu k výkladu článku 10 nariadenia č. 3 Rady. Z hľadiska tohto rozsudku má Komisia za to, že článok 10 nariadenia č. 1408/71, ktorého znenie je prakticky zhodné s článkom 10 nariadenia č. 3, ustanovuje zrušenie všetkých podmienok bydliska „pokiaľ nie je v tomto nariadení ustanovené inak“. V skutočnosti nariadenie č. 1408/71 neustanovuje inak, čo sa týka talianskeho sociálneho dôchodku.

Komisia navrhuje, aby sa na predloženú otázku odpovedalo takto:

„Taliansky sociálny dôchodok, ustanovený v článku 26 zákona č. 153 z 30. apríla 1969, spadá do špecifickej oblasti uplatňovania nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71. Keďže pani Piscitello je rodinnou príslušníčkou v zmysle nariadenia (EHS) č. 1408/71, má nárok podľa ustanovení článku 10 tohto nariadenia pokračovať v príjme dávok v Belgicku, v krajine, do ktorej presunula svoje bydlisko.“

III – Súhrn písomných pripomienok predložených v odpovedi na otázky položené Súdny dvorom

V odpovedi na otázky položené žalobkyni v hlavnom konaní pán Rossini, člen Associazione Cristiana dei Lavoratori Italiana, Brusel, uvádza, že žalobkyňa nikdy nepracovala a nikdy nebola osobne poistená na základe talianskeho systému sociálneho zabezpečenia.

Pani Piscitello je vdova zo svojho prvého manželstva s pánom Paolo Barbagallo, ktorý zomrel v roku 1955 a poberal vojnový dôchodok.

V období od roku 1962 do roku 1972 žila v Belgicku so svojou dcérou a zaťom, ktorí boli obaja migrujúcimi pracovníkmi. V roku 1972 uzavrela opäť manželstvo s pánom Michele Bognanno, ktorý v tom čase poberal starobný dôchodok.

Dňa 1. októbra 1973 bola pani Piscitello udelená dávka sociálneho dôchodku, ustanovená v talianskom zákone. Pre nezhody s manželom sa 1. augusta 1975 vrátila do Belgicka žiť so svojou dcérou. Od tohto dátumu jej bol sociálny dôchodok odňatý.

Pani Piscitello je teraz v domove dôchodcov v Enna. Od smrti jej manžela v auguste 1982 poberá taliansky vdovský dôchodok.

Inštitúcia uvádza, že keďže žalobkyňa nebola nikdy poistená v systéme sociálneho zabezpečenia, sociálny dôchodok nebol udelený ako doplnok k iným dávkam.

Podľa inštitúcie je vdovský dôchodok, ktorý teraz poberá, doplnkom k sociálnemu dôchodku.

Inštitúcia dodáva, že pán Michele Bognanno, druhý manžel žalobkyne, nebol nikdy migrujúcim pracovníkom a bol zaradený do systému sociálneho zabezpečenia, keďže bol pracovníkom v poľnohospodárstve.

VI – Ústne konanie

Na pojednávaní 9. februára 1983 ústne pripomienky predniesli účastníci hlavného konania, talianska vláda, vláda Spojeného kráľovstva a Komisia Európskych spoločenstiev.

Generálny advokát predložil svoje stanovisko na pojednávaní 10. marca 1983.

Rozhodnutie

- ¹ Uznesením zo 14. januára 1982, ktorý kancelária Súdneho dvora prijala 30. apríla 1982, Corte di Cassazione (Kasačný súd) predložil Súdnemu dvoru na rozhodnutie o prejudiciálnej otázke podľa článku 177 Zmluvy o EHS otázku týkajúcu sa výkladu nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71 zo 14. júna 1971 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov a ich rodiny, ktorí sa pohybujú v rámci Spoločenstva (Ú. v. ES L 149, s.2).
- ² Otázka bola predložená v rámci sporu medzi pani Piscitello a Istituto Nazionale della Previdenza Sociale (Národnou inštitúciou sociálneho zabezpečenia, ďalej len „inštitúcia“).
- ³ Pani Piscitello, talianska štátna príslušníčka, poberala od 1. januára 1973 sociálny dôchodok, ustanovený v článku 26 zákona č. 153 z 30. apríla 1969. Na základe tohto ustanovenia sa sociálny dôchodok vypláca štátnym príslušníkom, ktorí majú 65 rokov a bydlisko na území Talianska a ktorých ročný príjem, vrátane príjmu ich manžela/manželky ak sú v manželskom stave, nedosahuje sumu ustanovenú zákonom.
- ⁴ Taliansky zákon č. 153 z 30. apríla 1969 udeľuje osobám, ktoré spĺňajú ním ustanovené podmienky, práva, ktoré nie sú podmienené žiadnym hodnotením ich osobných okolností alebo nedostatku zdrojov na základe voľnej úvahy. Sociálny dôchodok sa automaticky poskytuje všetkým talianskym štátnym príslušníkom vo veku 65 rokov, ktorí nepoberajú žiadne iné dávky sociálneho zabezpečenia alebo sociálnej pomoci a ktorí na základe ich zdaniteľného príjmu nemajú dostatok zdrojov na zabezpečenie svojich životných potrieb. Okrem toho, ak príjemca poberá ďalší

príjem, výška sociálneho dôchodku sa primerane znižuje.

- ⁵ Rozhodnutím inštitúcie z 26. júna 1976, ktoré nadobudlo účinnosť 1. apríla 1975, bolo vyplácanie sociálneho dôchodku pani Piscitello zastavené z toho dôvodu, že keďže od tohto druhého dátumu presunula svoje bydlisko do Belgicka, aby tam žila so svojim rodinným príslušníkom, prestala spĺňať všetky podmienky ustanovené článkom 26 uvedeného zákona.
- ⁶ Pani Piscitello napadla toto rozhodnutie pred Pretura (Magistrátny súd), Enna, a následne sa odvolala na Tribunale di Enna (Okresný súd, Enna) a na Corte di Cassazione, ktorý predložil Súdnemu dvoru na rozhodnutie o prejudiciálnej otázke túto otázku:

„Vzhľadom na ‘upustenie od podmienok bydliska’ ustanovené v článku 10 nariadenia Rady č. 1408/71 zo 14. júna 1971, musia byť ustanovenia článku 26 zákona č. 153 z 30. apríla 1969 k tomu účelu, že poskytnutie a poberanie sociálneho dôchodku ustanoveného v tomto článku je podmienené bydliskom talianskeho štátneho príslušníka v rámci štátneho územia, považované za porušené, a môže preto byť tento dôchodok zastavený alebo odňatý z dôvodu skutočnosti, že príjemca presunul svoje bydlisko na územie iného členského štátu, so zreteľom na skutočnosť, že na jednej strane sa dôchodok poskytuje spôsobom pomoci (viď rozsudok č. 157 Corte Costituzionale (Ústavný súd) z 15. decembra 1980), a na druhej strane, že je ho možné klasifikovať ako dávku v starobe, so zohľadnením ustanovení článku 4 ods. 1 nariadenia Rady č. 1408/71, podľa ktorých sa toto nariadenie ‘vzťahuje na všetky právne predpisy, ktoré sa týkajú týchto častí sociálneho zabezpečenia: ... dávky v starobe?’“

- ⁷ Ako je jasné zo znenia, Corte di Cassazione sa predloženou otázkou v prvom rade snaží zistiť, či dávka, ako je taliansky sociálny dôchodok, spadá do vecnej oblasti uplatňovania nariadenia č. 1408/71 a po druhé, či sa upustenie od podmienok bydliska ustanovené v článku 10 ods. 1 tohto nariadenia uplatňuje na túto dávku.

Prvý bod

- ⁸ Na základe článku 4 ods. 1 písm. c) a článku 4 ods. 2 nariadenia č. 1408/71, nariadenie sa uplatňuje na všetky právne predpisy týkajúce sa častí sociálneho zabezpečenia, ktoré sa týkajú dávok v starobe, či už sú systémy vytvorené podľa takýchto právnych predpisov príspevkové alebo nepríspevkové. Článok 1 písm. t) nariadenia ustanovuje, že pojem „dávky“ znamená všetky dávky poskytnuté podľa vnútroštátnych právnych predpisov, „vrátane všetkých ich častí, ktoré sa vyplácajú z verejných fondov“. Článok 4 ods. 4 ustanovuje, že nariadenie sa neuplatňuje na „sociálnu a zdravotnú pomoc“.
- ⁹ Corte di Cassazione vo svojom uznesení o podaní návrhu na začatie konania o prejudiciálnej otázke poznamenáva, že podľa jeho rozsudku č. 157 z 15. decembra 1980 sociálny dôchodok ustanovený v zákone č. 153 z 30. apríla 1969 sa poskytuje, podľa talianskeho práva, spôsobom pomoci. Táto skutočnosť však, ako zdôrazňuje aj

samotný Corte di Cassazione, nie je sama osebe dostatočná na vylúčenie tejto dávky, podľa práva Spoločenstva, z oblasti uplatňovania *ratione materiae* nariadenia č. 1408/71.

- ¹⁰ Ako Súdny dvor rozhodol vo svojom rozsudku zo 6. júla 1978, Gillard (9/78, Zb. rozh. ESD s. 1661), rozdiel medzi dávkami, ktoré sú vylúčené z rozsahu pôsobnosti nariadenia č. 1408/71, a dávkami, ktoré do rozsahu pôsobnosti spadajú, spočíva výhradne v podstatných znakoch týkajúcich sa každej dávky, najmä v jej účele a podmienkach pre jej poskytnutie.
- ¹¹ Treba poznamenať, na prvom mieste, že aj keď na základe určitých znakov právny predpis, akým je taliansky zákon č. 153 z 30. apríla 1969, má niečo spoločné s právnymi predpismi sociálnej pomoci – konkrétne vzhľadom na skutočnosť, že tento zákon prijal nedostatok prostriedkov ako základné kritérium pre svoje uplatňovanie a nestanovuje žiadne podmienky týkajúce sa dôb zamestnania, členstva alebo poistenia – napriek tomu sa týka sociálneho zabezpečenia vzhľadom na skutočnosť, že hoci nestanovuje žiadne individuálne hodnotenie, ktoré je znakom sociálnej pomoci, udeľuje právne definované postavenie príjemcom, oprávňujúc ich na dávku obdobnú dávkam v starobe uvedeným v článku 4 nariadenia č. 1408/71.
- ¹² Na druhom mieste treba poznamenať, že vzhľadom na širokú definíciu okruhu príjemcov, takéto právne predpisy v skutočnosti plnia dvojaký účel, ktorý pozostáva nielen zo zabezpečenia minimálnych prostriedkov na živobytie osobám, ktoré sú úplne mimo systému sociálneho zabezpečenia, ale tiež z dopĺňania príjmu príjemcov nedostatočných dávok sociálneho zabezpečenia.
- ¹³ Za týchto okolností sa musí pripustiť, že dávka, ako je sociálny dôchodok ustanovený v článku 26 talianskeho zákona č. 153 z 30. apríla 1969, ktorá v prvom rade udeľuje svojim príjemcom právne definované postavenie, ktoré nie je podmienené žiadnym individuálnym hodnotením ich osobných potrieb alebo okolností na základe voľnej úvahy, a po druhé, môže byť vyplácaná ako doplnok k príjmu príjemcov dávok sociálneho zabezpečenia, v zásade spadá do oblasti sociálneho zabezpečenia uvedeného v článku 51 Zmluvy o EHS a nie je vyňatá z rozsahu pôsobnosti nariadenia č. 1408/71 ustanoveniami jeho článku 4 ods. 4.

Druhý bod

- ¹⁴ Prvý odsek článku 10 ods. 1 nariadenia č. 1408/71 ustanovuje:

„1. Pokiaľ nie je v tomto nariadení ustanovené inak, peňažné dávky v invalidite, starobe alebo pozostalostné dávky, dávky v súvislosti s pracovnými úrazmi alebo chorobami z povolania a pomoc pri úmrtí nadobudnuté podľa právnych predpisov jedného alebo viacerých členských štátov nepodliehajú žiadnemu znižovaniu, upravovaniu, pozastaveniu, odňatiu alebo odobratiu z dôvodu, že príjemca má bydlisko na území iného členského štátu, ako je štát, kde sa nachádza inštitúcia zodpovedná za vyplácanie“.
- ¹⁵ Cieľom tohto ustanovenia je podporovať voľný pohyb pracovníkov a ich rodinných

príslušníkov prostredníctvom ich ochrany proti akýmkoľvek nepriaznivým následkom, ktoré by mohli vzniknúť ako dôsledok presunu ich bydliska z jedného členského štátu do druhého. Toto ustanovenie sa preto snaží zabezpečiť, aby si takéto osoby zachovali nárok na dávky, dôchodky a prídavky, na ktoré sú oprávnené podľa právnych predpisov jedného alebo viacerých členských štátov, ak majú bydlisko na území iného členského štátu ako je ten, v ktorom sa inštitúcia zodpovedná za vyplácanie nachádza.

- ¹⁶ Z predchádzajúcich pripomienok je zrejmé, že taký dôchodok, aký je ustanovený v článku 26 uvedeného talianskeho zákona, sa vypláca v súlade s podmienkami a na základe objektívnych kritérií ustanovených týmto zákonom starším občanom, aby sa im tak poskytli minimálne prostriedky na živobytie. Takýto dôchodok musí byť preto kladený na úroveň dávky v starobe v zmysle článku 4 ods. 1 písm. c) nariadenia č. 1408/71. Následne je zahrnutý medzi dávky uvedené v prvom pododseku článku 10 ods. 1 nariadenia č. 1408/71. Keďže nariadenie č. 1408/71 neobsahuje žiadne osobitné ustanovenia týkajúce sa tohto dôchodku, musí sa uznať, že upustenie od podmienok bydliska ustanovené v článku 10 ods. 1 tohto nariadenia sa uplatňuje na predmetnú dávku.
- ¹⁷ V zmysle predchádzajúcich úvah musí byť otázka, ktorú predložil Corte di Cassazione, zodpovedaná takto:

1. Dávka, ako je sociálny dôchodok ustanovený v článku 26 talianskeho zákona č. 153 z 30. apríla 1969, ktorá v prvom rade udeľuje svojim príjemcom právne definované postavenie, ktoré nie je podmienené žiadnym individuálnym hodnotením ich osobných potrieb alebo okolností na základe voľnej úvahy, a po druhé môže byť vyplácaná ako doplnok k príjmu príjemcov dávok sociálneho zabezpečenia, v zásade spadá do oblasti sociálneho zabezpečenia uvedeného v článku 51 Zmluvy o EHS a nie je vyňatá z rozsahu pôsobnosti nariadenia č. 1408/71 ustanoveniami jeho článku 4 ods. 4.
2. Taký dôchodok, aký je ustanovený v článku 26 uvedeného talianskeho zákona, sa vypláca v súlade s podmienkami a na základe objektívnych kritérií ustanovených týmto zákonom starším občanom, aby sa im tak poskytli minimálne prostriedky na živobytie. Takýto dôchodok musí byť preto kladený na úroveň dávky v starobe v zmysle článku 4 ods. 1 písm. c) nariadenia č. 1408/71. Následne je zahrnutý medzi dávky uvedené v prvom pododseku článku 10 ods. 1 nariadenia č. 1408/71. Keďže nariadenie č. 1408/71 neobsahuje žiadne osobitné ustanovenia týkajúce sa tohto dôchodku, musí sa uznať, že upustenie od podmienok bydliska ustanovené v článku 10 tohto nariadenia sa uplatňuje na predmetnú dávku.

O trovách konania

- ¹⁸ Trovy konania vynaložené talianskou vládou, Spojeným kráľovstvom a Komisiou Európskych spoločností, ktoré predložili Súdnemu dvoru svoje pripomienky, sa nenahrádzajú. Keďže toto konanie je vo vzťahu k účastníkom hlavného konania súčasťou sporu riešeného pred vnútroštátnym súdom, rozhodnutie o trovách konania

prislúcha tomuto súdu.

Z týchto dôvodov,

SÚDNY DVOR (tretia komora),

v odpovedi na otázky, ktoré mu predložil Corte di Cassazione uznesením zo 14. januára 1982,

rozhodol takto:

(1) Dávka, ako je sociálny dôchodok ustanovený v článku 26 talianskeho zákona č. 153 z 30. apríla 1969, ktorá v prvom rade udeľuje svojim príjemcom právne definované postavenie, ktoré nie je podmienené žiadnym individuálnym hodnotením ich osobných potrieb alebo okolností na základe voľnej úvahy, a po druhé môže byť vyplácaná ako doplnok k príjmu príjemcov dávok sociálneho zabezpečenia, v zásade spadá do oblasti sociálneho zabezpečenia uvedeného v článku 51 Zmluvy o EHS a nie je vyňatá z rozsahu pôsobnosti nariadenia č. 1408/71 ustanoveniami jeho článku 4 ods. 4.

(2) Taká dávka, aká je ustanovená v článku 26 uvedeného talianskeho zákona, sa vypláca v súlade s podmienkami a na základe objektívnych kritérií ustanovených týmto zákonom starším občanom, aby sa im tak poskytli minimálne prostriedky na živobytie. Takýto dôchodok musí byť preto kladený na úroveň dávky v starobe v zmysle článku 4 ods. 1 písm. c) nariadenia č. 1408/71. Následne je zahrnutý medzi dávky uvedené v prvom pododseku článku 10 ods. 1 nariadenia č. 1408/71. Keďže nariadenie č. 1408/71 neobsahuje žiadne osobitné ustanovenia týkajúce sa tohto dôchodku, musí sa uznať, že upustenie od podmienok bydliska ustanovené v článku 10 tohto nariadenia sa uplatňuje na predmetnú dávku.

Everling

Mackenzie Stuart

Galmot

Tento rozsudok bol vyhlásený na verejnom pojednávaní v Luxemburgu 5. mája 1983.

Tajomník

H. A. Rühl
Hlavný správca

U. Everling
Predseda tretej komory